

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΛΑΝΟΥ :

INTERMEDIATE ECONOMIC THEORY

Υπό Κ. Α. ΚΑΛΟΓΡΗ

Τὸν Μαλάνο μᾶς τὸν πῆρε κακὴ Μοῖρα στὴν καλύτερή του ὥρα, τὴν ὥρα τῆς βιολογικῆς καὶ πνευματικῆς ἀκμῆς. Ὁ ἀξέχαστος φίλος ἦταν ἀνθρώπος μὲ σπανίαν ἐπιστημονικὴν συγκρότησιν, θετικὸν καὶ ὀργανωμένον νοῦν, ἐργατικότητα, ἡμέρωσιν καὶ φιλίαν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστῆμη καὶ ἰδιαιτέρως ἡ πτωχὴ Ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ ἐπιστῆμη εἰς τὸ δυναμικὸν τῆς ἰποίας ἐπρόκειτο νὰ προστεθῆ μονίμως ὁ Μαλάνος ἔχασε εἰς τὸ πρόσωπόν του ἓνα ἐξαιρετὸν ἐργάτην. Λίγο πρὸ τοῦ τραγικοῦ θανάτου του ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τὴν ἐκδοτικὸν οἶκον Lippincott τὸ ἐγχειρίδιόν του : ἀνωτέρα οἰκονομικὴ θεωρία καρπὸς μακρᾶς διδασκτικῆς πείρας, οἰκονομικῆς ἐμπειρίας καὶ μελέτης. Θὰ προσπαθῶ νὰ κάμω μίαν ἀντικειμενικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου του τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσε ἐν τινι μέτρῳ τὸ ταξίδι τῆς τραγικῆς ἐκείνης νύχτας ἀπὸ τὸ ἰποῖον ὁ ἀξέχαστος φίλος δὲν γύρισε ποτέ.

Τὰ σύγχρονα ἐγχειρίδια οἰκονομικῆς θεωρίας διακρίνονται εἰς γενικὰ καὶ εἰδικά. Τὰ γενικὰ ἐγχειρίδια περιλαμβάνουν μὲ περισσύτερον ἢ ὀλιγώτερον ἰσόρροπον ἀνάπτυξιν δύο βασικὰ θεωρήματα : τὸ θεώρημα τῆς μικροοικονομικῆς καὶ τὸ θεώρημα τῆς μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως ὅπως λέγονται σήμερον μὲ ὄρους τῆς φιλοσοφίας ἢ θεωρίας τῆς ἰσορροπίας ἢ θεωρία τῶν τιμῶν καὶ ἢ θεωρία τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως. Τὰ ἀνωτέρω βασικὰ θεωρήματα ἀλληλοσυμπληρούμενα ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῆς συγχρόνου νεοκλασικῆς θεωρίας (Samuelson), ἀντικείμενον τῆς ὁποίας εἶναι οἱ ὅροι τοῦ προδιορισμοῦ καὶ μεγιστοποιήσεως τοῦ εἰσοδήματος εἰς ἐπίπεδον πλήρους ἀπασχολήσεως τῆς διαθέσιμου δυναμικότητος καὶ τῆς κατανομῆς αὐτοῦ ἐντὸς μιᾶς περισσύτερον ρεαλιστικῆς μορφῆς ἀγορᾶς ὅπως εἶναι ἡ δημιουργουμένη ἀπὸ διάφορον βαθμὸν μίξεως ἀνταγωνιστικῶν καὶ μονοπωλιακῶν στοιχείων¹. Συνήθως ὁ πυρῆν οὗτος εἰς τὰ γενικὰ ἐγχειρίδια πλαισιοῦται μὲ στοιχεῖα θεωρίας τοῦ χρήματος, τῶν κυκλικῶν διακυμάνσεων, δημοσιονομικῆς θεωρίας καὶ θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Τὰ εἰδικὰ ἐγχειρίδια περιορίζονται εἴτε εἰς τὸ ἓνα εἴτε εἰς τὸ ἄλλο θέμα, δημιουργουμένων

1. Νεωτάτην ἐξέλιξιν τῆς συγχρόνου θεωρίας ἀποτελεῖ ἡ διχομορφουμένη θεωρία τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεως.

δύο βασικῶν τύπων ειδικῶν ἐγχειριδίων : ἐγχειριδίων μικροοικονομικῆς καὶ ἐγχειριδίων μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως. Ὑπάρχουν ἐπίσης ειδικὰ ἐγχειριδία ἀναφερόμενα εἰς τὸ χρῆμα, τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, τὰς διακυμάνσεις καὶ τὰ ἄλλα μεγάλα θέματα τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας.

Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Μαλάνου εἶναι ἐγχειρίδιον μικροοικονομικῆς ἀναλύσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς καταβάλλει προσπάθειαν συστηματικῆς κριτικῆς ἀναδιατυπώσεως τῆς νεοκλασικῆς θεωρίας κατὰ τρόπον συνδυάζοντα τὰς συγγρόνους ἐξελίξεις¹, καὶ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν (Α. Παπανδρέου) ἰδίᾳ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς χρησιμότητος, τὴν θεωρίαν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανομῆς καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ κεφαλαίου. Ἡ παρεμβολὴ ἱστορικῶν καὶ κριτικῶν στοιχείων παρὰ τὸν φόβον τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἔγῃ, κανεὶ δὲν διασπᾶ τὴν ἐνότητα τῆς ἀναλύσεως καὶ τελικῶς ἀποτελεῖ πλεονέκτημα τοῦ βιβλίου.

Ἡ ἀνασύνθεσις καὶ ἡ παρουσιάσις τῆς νεοκλασικῆς θεωρίας ὑπὸ τοῦ Μαλάνου γίνεται κατὰ τρόπον προσωπικὸν σαφῆ καὶ ἐπαγωγόν. Χάρις εἰς τὴν βιβλίαν γινώσιν τῆς συγγρόνου οἰκονομικῆς θεωρίας, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε κοντὰ εἰς μεγάλους διδασκάλους ὅπως ὁ J. Schumpeter καὶ ὁ W. Leontief, τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν πρῶτα μαθητῆς καὶ κατόπιν συνεργάτης ὁ Μαλάνος, τὴν συστηματικότητα, τὴν αἰσθησιν τοῦ οὐσιώδους, πρᾶγμα πολὺ σπάνιον διὰ πολλοὺς συγγραφεῖς καὶ τὴν κριτικὴν δύναμιν μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο προικισμένος, τὴν καλὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν σαφῆνειαν ἰδίᾳ εἰς τὰ δύο πρῶτα μέρη καὶ τὴν χρῆσιν νεωτέρων τεχνικῶν χωρὶς ἐξεζητημένας σοφιστικὰς ἢ κερδοσκοπικὰς ὑπερβολὰς τῶν ὁποίων γίνεται μεγάλη κατάχρησις τελευταίως, ὁ Μαλάνος κατάρθρωσε νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ ὀλίγα καλὰ ἐγχειρίδια ἀνωτέρας οἰκονομικῆς θεωρίας ἓνα ἀκόμη τὸ ὁποῖον ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ R. Slesinger² «δὲν εἶναι ὅπως τὰ ἄλλα». Λόγω τῆς ἐπιτυχίας του ὁ μεγάλος ἐκδοτικὸς οἶκος Macmillan τοῦ εἶχε κάμει προτάσεις διὰ τὴν συγγραφὴν ἱστορίας τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν. Τὰ χαρίσματα τοῦ ἐγχειριδίου δὲν σημαίνουν ὅτι τοῦτο εἶναι τελικῆς μορφῆς καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν περιθώρια καλυτέρας ἐκτιμῆσεως τῆς ὕλης, συστηματικῶν καὶ ἄλλων βελτιώσεων. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε δὲν ἐπίστευε ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι τελικὴ προσέγγισις, ἀλλὰ διαδικασία συνεχοῦς προσεγγίσεως. Ἡ σκέψις του εἶχε πλατὺ φιλοσοφικὸν ὑπόβαθρον καὶ φῶς, τὸ ὁποῖον δυστύχῶς ἔσβυσε τὸ δυστύχημα τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1962.

1. Αἱ νεώτεροι συμβολαὶ εἰς τὸ θεώρημα τῆς ἰσορροπίας εἶναι αἱ ἐξῆς : Εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ καταναλωτοῦ ἡ συμβολὴ τῶν E. Slutsky, J. Hicks, R. Allen. Εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀγορᾶς ἡ συμβολὴ τῶν E. Chamberlin, J. Robinson, Fr. Machlup, Morgenstern, von Neumann. Εἰς τὴν γενικὴν ἰσορροπίαν ἡ συμβολὴ τοῦ W. Leontief. Εἰς τὸ θεώρημα τῆς παραγωγῆς ἡ θεωρία τῆς ἐπιλογῆς, μεγιστοποιήσεως καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ.

2. R. Slesinger : G. Malanos : Intermediate Economic Theory. American Review, June 1962 p.p. 559-959.

* * *

Τὰ ἐγχειρίδια μικροοικονομικῆς ἀναλύσεως συνήθως ἀκολουθοῦν δύο ὁδοὺς ἀναλύσεως τῆς ἰσορροπίας : ἢ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἀγορᾶς ἢ γενικὴν ἰσορροπίαν τὴν ὅποیان ἀναλύουν εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους (ἀγοραϊάν, βραχυχρόνιον, μακροχρόνιον) κατὰ τὴν Μαρσαλλιανὴν παράδοσιν εἰσερχόμενα εἰς τὸ δεύτερον στάδιον εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ καταναλωτοῦ καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ μερικὴν ἰσορροπίαν ἢ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν μερικὴν ἰσορροπίαν καὶ προχωροῦν εἰς τὴν γενικὴν ἰσορροπίαν.

Ὁ Μαλάνος ἀκολουθεῖ τὴν πρώτην ὁδόν. Τὸ γενικὸν σχῆμα τῆς ὀργανώσεως τῆς ὕλης τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ ἀκόλουθον : ἰσορροπία τῆς οἰκιακῆς μονάδος (τοῦ καταναλωτοῦ), ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως (τῆς παραγωγῆς), θεωρία τοῦ κεφαλαίου, τοῦ τόκου καὶ τοῦ κέρδους, γενικὴ ἰσορροπία εἰς τὸν πλήρη ἀνταγωνισμόν, εἰς τὸ ὀλιγοπώλιον, τὸ δυσπώλιον καὶ τὸν μονοπωλιακὸν ἀνταγωνισμόν.

Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει πέντε μέρη καὶ μίαν εἰσαγωγὴν. Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν γίνεται μία σύντομος σκιαγραφία τῆς φυσιογνωμίας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἀντικειμένου τῆς, τῶν προβλημάτων τῆς καὶ τῶν μεθοδολογικῶν ὀργάνων καὶ τῶν περιορισμῶν τῆς. Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν δὲν ὑπάρχει ἢ συνήθης εἰς τὰ ἐγχειρίδια περιγραφή τοῦ ὀργανωτικοῦ καὶ τοῦ θεσμολογικοῦ πλαισίου τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, ὅπως ἐπίσης καὶ ὠρισμένα ἄλλα στοιχεῖα εἰς ἄλλα σημεῖα, διότι ὑποτίθενται γνωστὰ διὰ τὸ ἐπίπεδον διὰ τὸ ὁποῖον προορίζεται.

Ὅπως ἐλέχθη, τὸ ὅλον θεώρημα τῆς ἰσορροπίας ἀναλύεται εἰς δύο φάσεις : 1. τὴν μερικὴν ἰσορροπίαν, δηλαδὴ τὴν ἰσορροπίαν τῆς οἰκιακῆς μονάδος καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ 2. τὴν γενικὴν ἰσορροπίαν ἢ ἰσορροπίαν τῆς ἀγορᾶς. Ἡ παροῦσα ἀνάλυσις κατανέμεται εἰς δύο ἀντιστοίχως μέρη.

Ἡ κυρία ἀνάλυσις ἀρχίζει ἀπὸ τὰ γενικὰ στοιχεῖα τῆς θεωρίας τῆς χρησιμότητος, ἢ ὅποια ἀπορρέουσα ἀπὸ τὸ «ὠφελιμιστικὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν δόγμα» εἶτε ὡς «ἀπόλυτος» εἶτε ὡς «τακτικὴ» ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς θεωρίας τῆς ἐπιλογῆς ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς θεωρίας τῆς ἰσορροπίας εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Ἡ θεωρία τῆς χρησιμότητος διατηρεῖ τὴν ἀξίαν τῆς παρὰ τὴν προσπάθειαν παραγωγῆς ὑπὸ τοῦ G. Cassel¹ καὶ ἄλλων τῶν καμπυλῶν προσφορᾶς καὶ ζήτησεως ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα δεδομένου ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς οἰκονομικῆς προβληματικῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ προβλήματα ἐπιλογῆς εἰς τὴν βάσιν τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἢ χρησιμότης καὶ ἢ προσπάθεια μεγιστοποιήσεώς τῆς. Αἱ ποικιλίαι τεχνικαί, στρατηγικαί,

1. Ἡ πρώτη προσπάθεια παραγωγῆς τῶν καμπυλῶν τῆς ζήτησεως καὶ προσφορᾶς ἀπὸ τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα ἀφελεται εἰς τὸν Cournot, τὸν ὁποῖον ἐπέκρινε διὰ τοῦτο ὁ S. Jevons.

παίγνια και προγραμματισμοί αποτελούν εν τελικῇ ἀναλύσει διαμορφώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ὄρων μεγιστοποιήσεως τῆς χρησιμότητος.

Μετὰ τὰ γενικά περὶ χρησιμότητος, ἀναλύονται ἡ θεωρία τῆς «ἀπολύτου» χρησιμότητος (S. Jevons, K. Mengger, L. Walras) ἡ ὁποία ἐστηρίζετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς μετρησιμότητος τῆς χρησιμότητος, ὑπόθεσιν ἡ ὁποία ὑπέστη ἔντονον κριτικὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ θεωρία τῆς «τακτικῆς» χρησιμότητος εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὁποίας ἐξαιρέται ὑπὸ τοῦ Μαλάνου ἡ συμβολὴ τῶν W. Pareto, N. Kaldor καὶ J. Hicks. Ἡ θεωρία τῆς «τακτικῆς χρησιμότητος» εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὁποίας ἐξαιρέται ὑπὸ τοῦ Μαλάνου ἡ συμβολὴ τῶν W. Pareto, N. Kaldor καὶ J. Hicks. Ἡ θεωρία τῆς «τακτικῆς χρησιμότητος» ἡ ὁποία περιορίζεται εἰς τὴν σύγκρισιν βαθμῶν χρησιμότητος καὶ αἶρει τὴν ἀνάγκην μετρήσεως μιᾶς ψυχολογικῆς ἐννοίας ἐντάσεως, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς συγχρόνου θεωρίας τῆς ἐπιλογῆς.

Ἡ ὅλη ἀνάλυσις τῆς ἰσορροπίας γίνεται ὑπὸ ὠρισμένας ψυχολογικάς καὶ ἄλλας ἀξιοματικάς ὑποθέσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ κυριωτέρα εἶναι ἡ ὑπόθεσις τῆς «μεγιστοποιήσεως», δηλαδὴ ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὸ οἰκονομοῦν ἄτομον εἴτε ὡς καταναλωτὴς εἴτε ὡς παραγωγὸς εἴτε ὡς συναλλασσόμενος, τείνει εἰς τὴν «μεγιστοποίησιν» τῆς ὠφελείας καὶ τὴν «ἐλαχιστοποίησιν» τοῦ κόστους. Καίτοι ἡ γενικότης τῆς ἀρχῆς τῆς μεγιστοποιήσεως ἰδίᾳ τῆς μεγιστοποίησεως τοῦ κέρδους ὡς ἀναλυτικῆς κατηγορίας ὑπόκειται εἰς ἐπιφυλάξεις, ἐν τούτοις ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν διαθέσιμον γενικευτικὴν ὑπόθεσιν διὰ τὴν οἰκοδόμησιν γενικῆς θεωρίας. Ἀπὸ τὰς τιθεμένας ἀξιοματικάς ὑποθέσεις ὁ Μαλάνος ἐξάγει ἐπαγωγικῶς θεωρήματα ἡ χρησιμότητος τῶν ὁποίων διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς πραγματικότητος, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, «ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπαλήθευσίν των ὑπὸ τῆς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως». Μὲ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ἡ ἀνάλυσις λαμβάνει γεωμετρικὴν καὶ καθαρὰν μορφήν. Ἀπὸ τὸ ἕνα κεφάλαιον εἰς τὸ ἄλλο ἔχνογραφεῖται ἐπὶ τῶν διαγραμμάτων «ἀδιαφορίας», τὰ ὁποῖα ἀναλόγως τοῦ θέματος λαμβάνουν διάφορα ὀνόματα : ὡς διαγράμματα προτιμήσεως τοῦ χρόνου, διαγράμματα καμπυλῶν ἴσου προϊόντος κ.λ.π., ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπιτυγχάνεται ἐκάστοτε ἡ μεγιστοποιοῦσα τὴν χρησιμότητα θέσις ἰσορροπίας.

Ἡ κυρία τεχνικὴ ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἰσορροπίας εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα εἶναι ἡ τεχνικὴ τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας ἡ ὁποία ἐνεσωματώθη εἰς τὴν συγχρόνον θεωρίαν χωρὶς νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν θεωρίαν τῆς χρησιμότητος ὡς μία διαζευκτικὴ τεχνικὴ.

Ἡ μερικὴ ἰσορροπία περιλαμβάνει δύο σκέλη : α) τὴν ἰσορροπίαν τῆς διαθέσεως τοῦ εισοδήματος ἢ ἰσορροπίαν τῆς οἰκιακῆς μονάδος καὶ β) τὴν ἰσορροπίαν τῆς διαθέσεως τῶν πόρων ἢ ἰσορροπίαν τῆς παραγωγικῆς μονάδος καὶ τῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἰσορροπία τῆς οἰκιακῆς μονάδος.

Ἡ ἰσορροπία τῆς οἰκιακῆς μονάδος ἀναλύεται εἰς τρία στάδια : εἰς τὸ στάδιον τῆς δαπάνης τοῦ εἰσοδήματος (ἰσορροπία τοῦ καταναλωτοῦ), εἰς τὸ στάδιον τῆς διαθέσεως τῶν πόρων τῆς οἰκιακῆς μονάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐργασίας πρὸς δημιουργίαν εἰσοδήματος καὶ εἰς τὸ στάδιον τῆς διαθέσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐν τῷ χρόνῳ ὡς ἰσορροπία τῆς διαχρονικῆς ἐπιλογῆς. Ὡς ἀκραία περίπτωσις ἐρευνᾶται ἡ ὑπόθεσις τοῦ Bernoulli καὶ ἡ θεωρία τῶν παιγνίων τῶν Von Newman καὶ Morgenstern.

Διὰ τὰ ἀπλοποιηθῆ τὸ πρόβλημα καὶ καταστῆ δυνατὸς ὁ χειρισμὸς του ἐπὶ δύο ἀξόνων (δεδομένου ὅτι ὁ χειρισμὸς του μὲ περισσοτέρας μεταβλητάς θὰ ἀπῆται ἀνωτέραν μαθηματικὴν τεχνικὴν) ἀρχικῶς μελετᾶται ἡ συμπεριφορὰ τοῦ καταναλωτοῦ μὲ δεδομένας προτιμήσεις, εἰσόδημα καὶ τιμὰς ἐναντι δύο ἀνωτέρων, συνήθων καὶ κατωτέρων ἀγαθῶν. Ἀχολούθως μελετῶνται αἱ ἀντιδράσεις τοῦ καταναλωτοῦ ἐπὶ μεταβολῆς τοῦ εἰσοδήματος (εἰσοδηματικὸν ἀποτέλεσμα) καὶ τῶν τιμῶν (ἀποτέλεσμα ὑποκαταστάσεως), εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὁποίων συνέβαλεν ἡ πρωτοποριακὴ ἐργασία τοῦ E. Slutsky καὶ τῶν J. Hicks καὶ R. Allen. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ καταναλωτοῦ ἐναντι τῶν μεταβολῶν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν τιμῶν παράγεται ἡ ἀτομικὴ καμπύλη ζητήσεως, ἡ μορφή καὶ κλίσις τῆς ὁποίας προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν συνδυασμένην ἐπίδρασιν τοῦ «εἰσοδηματικοῦ ἀποτελέσματος» καὶ τοῦ «ἀποτελέσματος ὑποκαταστάσεως». Ἀναλύεται ἡ ἐπίδρασις διαφόρων τύπων (θετικοῦ, ἀρνητικοῦ, οὐδετέρου) καὶ μεγεθῶν «εἰσοδηματικοῦ ἀποτελέσματος» καὶ «ἀποτελέσματος ὑποκαταστάσεως» ἐπὶ τῆς καμπύλης ζητήσεως ὡς καὶ ἡ ἰσορροπία ὑπὸ καθεστῶς «δελτίου», ἡ ἵποια ἔχει ἄξιαν δι' ἀνωμάλους συνθήκας (πολέμου). Ἡ ἐλαστικότης τῆς καμπύλης ζητήσεως ὡς πρὸς τὴν τιμὴν, ὡς πρὸς τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, καὶ ὡς πρὸς τὸ εἰσόδημα ἐρευνᾶται ἐν παραρτήματι τοῦ κεφαλαίου 2.

Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἰσορροπίας τοῦ καταναλωτοῦ μὲ δεδομένον εἰσόδημα καὶ τιμὰς, τὸ εἰσόδημα ἐρευνᾶται ὡς ἐξηρητημένη μεταβλητὴ, τῶν προσφορομένων συντελεστῶν, τῶν τιμῶν των ὡς καὶ τῶν ἄλλων μεγεθῶν τοῦ γενικοῦ σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν. Ἀπὸ τὴν ἔνωσιν ἐπὶ τοῦ διαγράμματος τῆς «ἀδιαφορίας» τῶν διαδοχικῶν σημείων ἰσορροπίας ἔτσι τῶν διαδοχικῶν θέσεων ἰσορροπίας τῆς ἐπιλογῆς μεταξύ ἀργίας καὶ ἐργασίας εἰς διάφορα ἐπίπεδα μισθῶν, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται εἰς τὰ σημεία ἐξισώσεως τῆς ὀριακῆς χρησιμότητος τοῦ μισθοῦ πρὸς τὴν ὀριακὴν «ἀνωφέλειαν» τῆς ἐργασίας, προκύπτει ἡ καμπύλη τῆς προσφορᾶς ἐργασίας, ἡ μορφή καὶ κλίσις τῆς ὁποίας τόσον ἡ θετικὴ ὅσον καὶ ἡ ἀρνητικὴ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ «εἰσοδηματικοῦ ἀποτελέσματος» καὶ τοῦ «ἀποτελέσματος ὑποκαταστάσεως».

Τελευταῖον στάδιον τῆς ἰσορροπίας τοῦ καταναλωτοῦ ἀποτελεῖ ἡ ἰσορ-

ροπία τῆς διαχρονικῆς ἐπιλογῆς καὶ τῆς διαχρονικῆς κατανομῆς τῶν πόρων, ἢ ὅποια ἀνελύθη τὸ πρῶτον διὰ τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας ὑπὸ τοῦ I. Fisher. Εἰς τὸ διάγραμμα ἀδιαφορίας τὸ ὅποῖον εἰς τὴν σημείον τοῦτο λέγεται διάγραμμα προτιμῆσεως τοῦ χρόνου, ἢ ἀποταμιεύσεις ἐμφανίζεται ὡς προτὸν συνδυασμῶν ἀδιαφορίας, εἰς τοὺς ὁποίους μέρος τοῦ εἰσοδήματος τοῦ παρόντος δανείζεται χάριν αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος τοῦ μέλλοντος καὶ ἐρευνῶνται οἱ ἐπηρεάζοντες αὐτὴν παράγοντες, ὡς ἡ ἀγορὰ κεφαλαίου, τὸ εἰσόδημα, αἱ προβλέψεις περὶ μεταβολῆς τῶν τιμῶν καὶ ὁ τόκος. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἐπίδρασεων τῶν ἀνωτέρω παραγόντων ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὸ διάγραμμα προτιμῆσεως τοῦ χρόνου, προκύπτει ὅτι ὑπάρχει θετικὴ συναρτησιακὴ σχέση μεταξὺ εἰσοδήματος καὶ ἀποταμιεύσεως, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν προβλέψεων περὶ μεταβολῆς τῶν τιμῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δημιουργούμενον ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν τιμῶν «εἰσοδηματικὸν ἀποτέλεσμα» καὶ τὸ «ἀποτέλεσμα ὑποκαταστάσεως» καὶ ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ τόκου ἐξαρτᾶται πάλιν ἀπὸ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῶν δύο τούτων ἀποτελεσμάτων, διὰ τὰ ὅποια ἀποφασιστικὴν σημασίαν ἔχει τὸ εἶδος τῶν προβλέψεων καὶ ἡ πληθωριστικὴ ἢ ἀντιπληθωριστικὴ νοουτροπία τοῦ κοινοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ὀλοκληροῦται μετὰ τὴν ἐρευναν τῆς σχέσεως ἀποταμιεύσεως καὶ μακροχρονίου ἰσορροπίας.

Τὸ πρῶτον μέρος τελειώνει μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ προβλήματος τοῦ optimum τῆς ἀνταλλαγῆς μεταξὺ δύο προσώπων, τοῦ κοινωνικοῦ optimum καὶ τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ οικονομικοῦ συστήματος καὶ τῶν ὅρων «μεγιστοποιήσεως» τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας ὑπὸ καθεστῶς ἀνταγωνισμοῦ καὶ μονοπωλίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίθεται ἡ συντηρητικὴ ἀπόψις τοῦ Pareto, αἱ εὐρύτεραι ἀπόψεις τῶν Kaldor καὶ Hicks καὶ ἡ συνάρτησις κοινωνικῆς εὐημερίας τῶν Bergson καὶ Samuelson, ὑπὸ τῶν ὁποίων τὸ κοινωνικὸν optimum ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κατανάλωσιν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χρήσεως τῶν πόρων ὑπὸ τῆς κοινωνίας, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς κοινωνικῆς παραγωγικότητος.

Ἡ ἰσορροπία τῆς παραγωγικῆς μονάδος καὶ τῆς παραγωγῆς.

Τὸ δεύτερον σκέλος τῆς μερικῆς ἰσορροπίας ἀποτελεῖ ἡ ἰσορροπία τῆς παραγωγικῆς μονάδος (ἐπιχειρήσεως) καὶ τῆς παραγωγῆς. Ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως ἀρχίζει μετὰ τὴν εἰσαγωγικὴν ἀνάλυσιν τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς διαμορφώσεως τῆς νεοκλασικῆς θεωρίας τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς, τῆς λεγομένης θεωρίας τῆς ὀριακῆς παραγωγικότητος ἀπὸ τὰς κλασικὰς ρίζας τῆς διὰ τῆς συμβολῆς τῶν Jevons, Berry, Wicksteed, Barone, Wicksell καὶ γενικὰ τινὰ περὶ ἐπιχειρήσεως, συναρτήσεων παραγωγῆς καὶ συντελεστῶν παραγωγῆς. Ἀκολούθως ἀναλύεται ἡ στατικὴ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ ὀρισμένας ἀπλουστευτικὰς ὑποθέσεις καὶ περιορισμούς,

οί όποιοι βαθμηδόν έγκαταλείπονται διά τής προσθήκης χαρακτηριστικῶν. Ἡ φόρμουλα ἀναλύσεως τής ἰσορροπίας τής ἐπιχειρήσεως εἶναι ἐπανάληψις *mutatis mutandis* τής φόρμουλας ἀναλύσεως τής ἰσορροπίας τοῦ καταναλωτοῦ. Ἡ ἰσορροπία τής τεινούσης εἰς μεγιστοποίησιν τοῦ κέρδους τῆς ἐπιχειρήσεως πραγματοποιεῖται εἰς τὸ σημεῖον ἐπαφῆς τής εὐθείας τοῦ λόγου τῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ἢ «καμπύλης δαπάνης» τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς «καμπύλης μετασχηματισμοῦ» τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλως εἰς τὸ σημεῖον ἐξισώσεως ὀριακοῦ φυσικοῦ προϊόντος καὶ ἀμοιβῆς τῶν συντελεστῶν εἰς τὴν φυσικὴν οἰκονομίαν ἢ ὀριακῶν ἐσόδων-ὀριακῶν ἐξόδων εἰς τὴν χρηματικὴν οἰκονομίαν. Ἀπὸ τὴν ἔνωσιν διαδοχικῶν σημείων στατικῆς ἰσορροπίας μὲ διάφορον «καμπύλην δαπάνης» καὶ «καμπύλην μετασχηματισμοῦ» τῆς ἐπιχειρήσεως, προκύπτει ἡ ἀτομικὴ καμπύλη παραγωγῆς καὶ προσφορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἀπὸ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ μέσου γενικευτικῶν ὑποθέσεων γίνεται μετάβασις εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν τῆς παραγωγῆς, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὁποίας ἀναλύονται διὰ τῶν λεγομένων καμπυλῶν ἴσου προϊόντος ἢ ἴσης παραγωγῆς (*isoquants*), αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπλῶς αἱ καμπύλαι ἀδιαφορίας εἰς τὴν παραγωγὴν, ὑπὸ ὀρισμένους πέρριορισμούς ἀπορρέοντας ἀπὸ τὰς ιδιότητες τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς οἱ ὅροι τῆς στατικῆς ἰσορροπίας τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς στατικῆς οἰκονομίας. Ἀπὸ τὴν διαγραμματικὴν ἀνάλυσιν τῆς στατικῆς ἰσορροπίας τῆς παραγωγῆς προκύπτει ὅτι ἡ ἰσορροπία τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς ἡ μεγιστοποίησις τοῦ προϊόντος ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἐξισοῦνται οἱ λόγοι τοῦ ὀριακοῦ προϊόντος τῶν συντελεστῶν πρὸς τὸν λόγον τῶν τιμῶν των. Ἡ συνθήκη αὕτη, καθ' ἣν ἕκαστος συντελεστὴς λαμβάνει ὡς ἀμοιβὴν τοῦ ὀλόκληρον τὸ προϊόν τῆς συμβολῆς του εἰς τὸ ἔθνικόν προϊόν, ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη προϋπόθεσιν μεγιστοποιήσεως τοῦ προϊόντος καὶ βάσιν τῆς ἀγαπητῆς θεωρίας τῶν νεοκλασικῶν περὶ τῆς «δικαίας» κατανομῆς τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος, μεταξὺ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνεται καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ ὁποῖος λαμβάνει ἐπιχειρηματικὸν μισθόν. Ὑπὸ ὀρισμένας ἐντελῶς θεωρητικὰς βεβαίως ὑποθέσεις πλήρους καὶ τελείου ἀνταγωνισμοῦ, στατικῆς οἰκονομίας κ.λ.π. ἡ θεωρία αὕτη θὰ ἦτο ἀληθής. Αἱ θεωρητικαὶ ὁμως αὗται ὑποθέσεις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐμπειρικὴν πραγματικότητα. Ἐπίσης παρὰ τὴν προϋπόθεσιν συνδέσεώς της μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἀπασχολήσεως, εἶναι ἀμφιβόλου ἀξίας διὰ τὸ μακροοικονομικὸν ἐπίπεδον.

Ἀκολούθως ἀναλύεται τὸ πρόβλημα τοῦ μεγέθους παραγωγῆς καὶ ἡ μορφή τῆς λεγομένης καμπύλης τῆς κλίμακος παραγωγῆς (*Scale Line*). Ἡ μορφή τῆς καμπύλης τῆς κλίμακος παραγωγῆς δύναται νὰ ποικίλῃ. Συνήθως ὁμως ἀναλύονται δύο τοιαῦται καμπύλαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι εὐθεῖα διερχομένη ἀπὸ τὸ σημεῖον τομῆς τῶν ἀξόνων, ἀντιστοιχοῦσα εἰς ὁμοιο-

γενή συνάρτησιν παραγωγῆς πρώτου βαθμοῦ, δηλαδή γραμμικὴν καὶ ἡ ἄλλη καμπύλη ἀντιστοιχοῦσα εἰς συνάρτησιν παραγωγῆς μὴ γραμμικὴν δηλαδή ἀντιστοιχοῦσα εἰς μεταβαλλομένην ἀπόδοσιν.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν σχέσιν ἐσόδων-ἐξόδων, ἀναλύονται ἐν συνεχείᾳ τὰ ἔσοδα, τὰ ἔξοδα καὶ ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν βραχυχρόνιον καὶ τὴν μακροχρόνιον περίοδον. Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως ἐξηγεῖται τὸ σχῆμα τῆς «περιβαλλούσης» (Enveloped) τὰς βραχυχρόνιους καμπύλας μακροχρόνιου καμπύλης τῶν μέσων ἐξόδων τὸ ὁποῖον ἀναλόγως τῶν ἰδιοτήτων τῶν συναρτήσεων παραγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ ἔχη σχῆμα U ἢ W . Ἐρευνᾶται ἐπίσης ἡ κατὰ «γωνίας ἐπιλογή καὶ μεγιστοποιήσεις» (Corner Maxima) ὑπὸ τὴν ὑπόθεσιν πλήρους μεταβλητότητος ἀμφοτέρων τῶν συντελεστῶν ἢ σταθερότητος τοῦ ἑνὸς ἢ ὑποία ἄπτεται τοῦ γραμμικοῦ προγραμματισμοῦ ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς εἶναι τεχνικὴ μεγιστοποιήσεως δεδομένων πόρων μὲ γραμμικὰς συναρτήσεις παραγωγῆς.

Ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως ἀποτελεῖ βῆμα διὰ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ κλάδου καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος εἰς διαφόρους περιόδους, καὶ τὴν προσδιορισμὸν τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἰσορροπία τοῦ κλάδου ἀναλύεται κατ' ἀρχὴν ὑπὸ πλήρη καὶ τέλει ἀνταγωνισμόν ἢ «συμμετρίαν» ὅπως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Μαλάνου ἢ κατὰστασις ὅταν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ κλάδου ἔχουν τὰς αὐτὰς συναρτήσεις παραγωγῆς καὶ τὸ αὐτὸ κόστος καθ' ἕνα δὲν ὑπάρχει κέρδος καὶ ἀκολούθως ἡ κατὰστασις καθ' ἕνα λόγω τῶν ἀτελειῶν τῆς ἀγορᾶς αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ κλάδου δὲν ἔχουν τὰς αὐτὰς συναρτήσεις παραγωγῆς καὶ κόστος δημιουργουμένου διαφορικοῦ κέρδους. Ἀπὸ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ κλάδου προσεγγίζεται τὸ πρόβλημα τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ ἀναλύεται ἡ ἐλαστικότης τῆς προσφορᾶς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο γίνεται προσπάθεια συζεύξεως τῆς μικρο καὶ τῆς μακροανάλυσεως.

Εἰς τὸ κεφάλαιον XI μὲ τὸ ὁποῖον ὀλοκληροῦται ἡ ἀνάλυσις τῆς ἰσορροπίας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς παραγωγῆς ἐρευνᾶται τὸ πρόβλημα τῆς Optimum κατανομῆς καὶ χρήσεως τῶν πόρων ὑπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς τεχνολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀποδοτικότητος, τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας τὸ ὁποῖον εἶχε ἀτελῶς ἀντιμετωπισθῆ ἀπὸ τοὺς νεοκλασικούς.

Ἡ τεχνολογικὴ ἀποδοτικότης τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἐπιτυγχάνεται μεγιστοποιήσις τοῦ προϊόντος ἢ ἐλαχιστοποιήσις τοῦ κόστους ὑπὸ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν κλάδων καὶ τῆς οἰκονομίας ὀλοκλήρου καὶ αὕτη ὅταν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξίσωσις τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς αὐτὴν δαπάνην ὀριακοῦ προϊόντος εἰς ὅλας τὰς χρήσεις ἢ δὲ οἰκονομικὴ ἀποδοτικότης ὅταν ἡ χρησιμοποίησις τῶν πόρων ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν κοινω-

νικῶς ἐπιθυμητὸν τρόπον τοῦ τελευταίου τούτου κριτηρίου περιέχοντος βεβαίως ἠθικά καὶ πολιτικά στοιχεῖα.

Ἡ τεχνολογικὴ ἀποδοτικότητα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ ἡ μεγιστοποίησις τοῦ προϊόντος προϋποθέτει χρησιμοποίησιν ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν παραγωγικὸν πυρῆνα τοῦ συστήματος ἀνωτέρων καὶ ὁμοιομόρφων κατὰ κλάδους συναρτήσεων παραγωγῆς δηλαδὴ ἀνωτέρων μεθόδων παραγωγῆς καὶ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὴν «κοινωνικὴν ἀριστοποίησιν» κριτήρια κατανομῆς τῶν πόρων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει ὄχι μόνον εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ὁποίων λόγῳ περιωρισμένου τεχνολογικοῦ ὀρίζοντος ἐπιλογῆς χρησιμοποιοῦν κατωτέρας συναρτήσεις παραγωγῆς καὶ λαμβάνει χώραν σπατάλη πόρων, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἀνεπτυγμένας χώρας λόγῳ τῶν ἀτελειῶν τῆς ἀγορᾶς, τεχνολογικῶν, χρηματοδοτικῶν καὶ ὀργανωτικῶν ἀτελειῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς τεχνικῆς ἢ οἰκονομικῆς δυσκινησίας τῶν συντελεστῶν, τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν «ἀντιοικονομιῶν» κλπ. Λόγῳ τῶν ἀνωτέρω ἀτελειῶν καὶ «ἀδιεξόδων» τὸ οἰκονομικὸν σύστημα ὀδηγεῖται εἰς μικροτέραν ἢ μεγαλυτέραν ἀπόκλισιν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Optimum τῆς τεχνολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀποδοτικότητος, ἢ ὁποῖα εἶναι δυνατόν, ὅπως πιστεύεται σήμερον, νὰ διορθωθῇ διὰ τῆς δημιουργίας σταθεροποιητῶν, ὀργάνων αὐτομάτου διορθώσεως καὶ τῶν χειρισμῶν τῆς μακροκυβερνητικῆς.